

Hans-Hugo Smit

Wie haar geschiedenis kent

Mijn naam is Anna Hasselaar. Ik heb geschiedenis gestudeerd en het bijna veertig jaar onderwezen. Toch kan het verleden me in feite worden gestolen. Ik leef in het nu. Maar juist daarom boeit geschiedenis me zo. Het zegt veel over hoe mensen in elkaar zitten, wat hun drijfveren zijn. Geschiedenis vertelt over rekbaarheid van grenzen en leert ons dat stabiliteit niet meer is dan een overgangsfase tussen tegengestelde krachten.

Een van de eerste clichés die je hoort als je geschiedenis studeert, is dat geschiedenis wordt geschreven door overwinnaars. ‘En door mannen,’ riepen mijn vrouwelijke medestudenten dan. Daarin mogen ze gelijk hebben gehad, maar niet in hun conclusie dat mannen daarmee dus altijd de winnaar waren en vrouwen de verliezer. Onzin. Er zijn altijd vrouwen geweest die wisten hoe ze het spel moesten spelen. Achter al die grote mannen in de geschiedenisboekjes, stonden vrouwen die ze aanstuurden. Als mannen de geschiedenis schrijven, zijn vrouwen de inkt waarin ze hun pen dopen.

Mijn naam is Anna Hasselaar. Vanaf mijn vroegste jeugd wist ik dat ik nooit een andere naam zou dragen dan waarmee ik was geboren. Ook niet als ik zou trouwen (en dat ik zou trouwen wist ik als klein meisje al net zo zeker). Dat ik mijn meisjesnaam zou behouden, had ik dus al besloten voordat ik Jules ontmoette. Hij stelde zich voor op een feestje bij een wederzijdse vriendin. Ik moest vragen of hij zijn naam wilde herhalen, maar ik bleek het goed te hebben verstaan: Jules Boleyn. Ik glimlachte. Dit zou heel goed mijn toekomstige echtgenoot kunnen zijn en het was dan inderdaad ondenkbaar dat ik zijn achternaam zou aannemen. De geschiedenis kende immers al een Anna Boleyn en iedereen wist hoe het daarmee was afgelopen. ‘Jongens en meisjes, hier is jullie geschiedenislerares Anna Boleyn.’ Stel je voor. Je hoofd op een hakblok. Nou heeft er in ons verleden ook een fameuze Hasselaar rondgelopen, maar die kent men doorgaans alleen bij voornaam, en die was niet Anna.

Mijn naam is Anna Hasselaar. Zo ben ik zevenenzestig jaar geleden geboren en zo zal ik binnenkort sterven. Ik ben er klaar voor. Ik ben niet bang om dood te gaan, niet bang om dood te zijn. Niet bang om vergeten te worden en zelfs niet bang om te vergeten. Ik hoop

alleen dat ik alles wat achter me ligt voor me kan houden, ook wanneer ik straks de controle verlies.

Het vonnis dat de arts velde staat me nog scherp voor de geest.

‘Het spijt me dat ik geen beter nieuws voor u heb, mevrouw Boleyn, maar u heeft alzheimer.’

Hij had de woorden zacht maar duidelijk uitgesproken. Even was mijn hoofd volkomen leeg. Zelfs de reflex om mijn naam te corrigeren ontbrak. Ik wist dat ik dingen vergat, maar had niet iedereen dat wel eens? Ik maakte lijstjes. Herhaalde dingen voor mezelf. Dat hielp. Ik dacht dat het te maken had met stoppen met werken. Ik was vierenzestig en zou over drie maanden met pensioen gaan.

‘Korsakov,’ had een vriendin gegrapt.

Alzheimer, daar had ik geen tel aan gedacht. Ik was veel te jong.

De arts keek om beurten naar mij en Jules. Uiteindelijk was het Jules die de holle stilte doorbrak.

‘Wat een grappige coïncidentie.’ Hij leek eventjes op te veren uit zijn stoel. Met een egocentrisme dat ik van hem gewend was, vond Jules het schijnbaar grappig dat uitgerekend zijn echtgenote getroffen werd door de ziekte van Alzheimer. Tegelijk pakte hij mijn hand en wreef er zachtjes over met zijn duim, iets wat ik niet van hem kende.

Toen we trouwden was Jules nog niet de ‘Prof. Dr. Julius C. Boleyn’ die grote faam zou verwerven met baanbrekend farmaceutisch onderzoek naar dementiebehandeling. Hij was gewoon arts in opleiding in een academisch ziekenhuis, maar dat hij rijk en succesvol zou worden kon ik aan hem zien, zoals ik een wijnvlek in zijn gezicht zou hebben opgemerkt. Hij was lang, donker en verzorgd en hoewel dat allemaal eigenschappen zijn die mij in mannen aantrekken, was mijn huwelijk met Jules vooral gebaseerd op verstand. Trouwen met hem zou geen enkele uitleg vergen (ik kende mijn ouders) en getrouwd zijn met hem geen enkele moeite (ik kende mezelf). Ik zou hem behagen en gedwee aan mijn huwelijkse plichten voldoen. Ik zou hem op het podium laten schijnen door hem stralend terzijde te staan. En omdat ik wist dat status niet alleen erotiseert, maar ook zijn natuurlijke behoefte aan adoratie bevredigd wil zien, zou ik wanneer dat nodig was de andere kant opkijken. Hoe groter zijn succes, hoe groter de schaduw waarin ik het leven kon leiden dat ik wilde. Buiten de schijnwerpers en zonder podium.

Het ging zoals ik had verwacht. Met zijn faam groeide zijn ego. De huizen werden groter, de auto's duurder. Er kwamen schoonmaakmeisjes en tuinmannen. En er kwamen nanny's, die meestal ook snel weer vertrokken, zonder dat naar de echte reden daarvan werd gezocht.

In de eerste zes jaar van ons huwelijk schonk ik Jules drie zoons. Zo voelde het ook daadwerkelijk, als schenken. 'Alsjeblieft, hier heb je ze, doe ermee wat je wilt.' De jongens dragen alle drie zijn naam, waarmee de grondslag voor zijn dynastie is gelegd. Dat ze niet zijn genen dragen doet daar niets aan af. Ik heb mijn plichten vervuld.

Technisch was hij het die verzaakte, want twee jaar na ons trouwen was ik nog steeds niet zwanger. Dat het aan mij zou liggen was onaannemelijk. Ik was tijdens mijn studie al eens zwanger geweest en in het ziekenhuis had de verpleegster mij verzekerd dat de abortus de kans op een nieuwe zwangerschap niet zou verkleinen. Waarom zou ik Jules uitleggen dat het onmogelijk aan mij kon liggen? Waarom de geboren leider een vernederend onderzoekstraject laten ingaan om daarna te horen dat zijn soldaatjes niet marcheerden en hij geen nageslacht kon voortbrengen? Waarom alles overhoophalen? Er was immers een simpel alternatief: mijn vrouwelijkheid maximaal benutten en gewoon snel zwanger worden.

'Moet dat nou, lieverd?' vroeg Jules toen ik hem een kus gaf, waarbij ik mijn lippen afwendde om geen lippenstift op zijn wang achter te laten. Ik droeg blauwe laarsjes met stilettohakken en een strak leren jasje in dezelfde kleur. Ik wist natuurlijk precies wat hij bedoelde.

'Wat is er, Jules?'

'Die schoenen, om mee te beginnen. Zo kan je toch geen lesgeven?'

'Niet doen, Jules. Ik bemoei me ook niet met wat jij naar je werk aantrekt. Zeg jij niet altijd dat alleen dingen die diepe indruk maken echt beklifven? Ik geef die kinderen gewoon een geschiedenisles om te onthouden. Ik maak wat dood is levend.'

Mijn opzet slaagde. Bij de eerste leek het nog even een staartje te krijgen toen de ouders van die jongen een klacht wilden indienen. Dat werd door de directie van het Christelijk Lyceum waar ik toen werkte ondervangen en afgekocht. Ik betaalde de rector op mijn manier en kreeg mede dankzij zijn lovende aanbevelingsbrief - na een betaald zwangerschapsverlof en de geboorte van een blakende stamhouder - een aanstelling op de Kunstacademie. Daar waren de jongens ouder en het regime was er minder preuts. Bij de twee volgende kinderen was ik voorzichtiger. Hoe ze verwekt zijn doet er niet toe. Dat ze op papier kinderen van Jules zijn en dat niemand daaraan twijfelt, daar gaat het om.

Zoals het verleden is opgetekend, zo hoeft het niet gebeurd te zijn. Omgekeerd hoeft iets niet opgeschreven te zijn, om wel te hebben plaatsgevonden. Liever liet ik mijn verhaal ongeschreven. Maar misschien help ik mijzelf door toch iets op papier te zetten. Opdat de Anna Hasselaar van straks het kan lezen en herlezen, ook als haar grens tussen heden en verleden is verdwenen. Opdat ze niet ongeremd de verzwegen passages uit haar verleden alsnog op tafel gooit en daarmee niet alleen haar eigen geschiedenis bevlekt, maar ook die van haar mannen. Dat hebben ze niet verdiend.

‘Wat een grappige coïncidentie,’ had Jules gezegd na het nieuws van de arts.

Hij streelde met zijn duim over de rug van mijn hand en zei een poosje niets. Hij draaide zijn stoel naar mij toe en pakte mijn beide handen in de zijne. Hij keek me recht aan en ik zag tranen achter zijn ogen. De enige andere keer dat ik hem had zien huilen was toen zijn moeder overleed. De dokterskamer, het hele ziekenhuis leek even niet te bestaan.

‘Mijn stoere, zelfstandige Anna Boleyn. Jij gaat nog heel lang je mooie koppie erbij houden, daar zorg ik wel voor.’

Hij bracht mijn handen langzaam naar zijn gezicht toe en drukte mijn palmen tegen zijn wangen. Toen sloot hij zijn ogen en wiegde zijn hoofd zachtjes heen en weer. Alsof ik hem troostte, in plaats van hij mij.

@ Hans-Hugo Smit, november 2023.

Hans-Hugo Smit (Enschede, 1976) studeerde Sociale Geografie aan de Universiteit van Utrecht en werkt sinds 2000 aan woningbouwopgaven in Nederland, eerst als conceptontwikkelaar bij projectontwikkelaars en momenteel als woningmarktanalist bij de Rabobank. Voor zijn werk schrijft en publiceert hij regelmatig columns en artikelen. Pas in 2023 is hij begonnen met het schrijven van proza. Zijn eerste gepubliceerde verhaal (Zand erover) verscheen deze zomer in de bundel 'Het Strand' (uitgeverij Schrijverspunt, ISBN : 9789462666795). Een tweede verhaal (Weggestopt) verschijnt eind november in de bundel 'Bitterzoet' (uitgeverij Godijn Publishing, nog te verschijnen).

Zijn favoriete auteurs zijn onder andere Ilja Leonard Pfeijffer en Pieter Waterdrinker